

VIDÉKI GETTÓK

„... nem marad itt közülük hírmondó sem.”

1944. március 19-én a német csapatok megszállták Magyarországot. Március 23-án lépett hivatalba a Horthy Miklós kormányzó által kinevezett Sztójay-kormány. A jogfosztott, társadalomból kirekesztett, zsidótörvények és rendeletek tömkelegétől sújtott magyarországi zsidóság számára megkezdődött a vészkorszak; a fizikai megsemmisítés időszaka. 1944. július 9-re gyakorlatilag a teljes vidéki zsidóság deportálása megtörtént.

1944. április 5-től rendelet írta elő minden, fajilag zsidónak minősített magyar állampolgárnak (izraelitának és kereszténynek egyaránt) a megkülönböztető jelzés, a sárga csillag viselését. Később, ez a rendelet lett a gettóba kényszerítés alapja. A hat év alatti gyermekeknek nem kellett csillagot viselniük, így gettóba sem lettek volna kényszeríthetők. Ezt sehol nem tartották be!

A magyar közigazgatás szervezte meg a vidéki gettókat: kijelölték a helyét, meghatározták a Zsidó Tanács feladatait, gondoskodtak a zsidó javak leltárba vételéről, a beszolgáltatásokról, és büntetéseket helyeztek kilátásba a zsidó vagyon rejtegetése vagy megdezsmálása esetére.

A gettóbeli élet megszervezése arra utal, hogy a magyar hatóságok azokat ideiglenes gyűjtőállomásoknak tekintették. Elsődleges céljuk a zsidók koncentrációja volt, mielőtt sor került volna a deportálásukra. Emiatt a gettóban rettenetes állapotok uralkodtak: zsúfoltság, nélkülözés, éhínség, a higiénia teljes hiánya, betegségek terjedése tette még gyötrőbbé lakói számára az itt töltött heteket. A vidéki magyar lakosság többsége passzívan visszahúzódott, és csak szemlélője volt a második világháború alatti kegyetlen eseményeknek. Az együttérzés és segítőkészség csupán egyének, vagy kisebb közösségek részéről nyilvánult meg.

S mit tudott minderről a helyi nem zsidó lakosság? Lényegében mindent... Elég volt elolvasni az országos és helyi sajtóban megjelenő cikkeket, vagy tanulmányozni az utcai plakátokat és falragaszokat. Mindennapi tapasztalataik - szomszédaik, kollégáik sorsának ismerete - alapján láthatták, hogy a zsidóktól előbb szinte minden ingóságukat, majd nem sokkal később a kijelölt gettón kívüli ingatlanjaikat, boltjaikat és műhelyeiket is elvették. A magyar lakosság tisztában volt azzal, hogy *„...nem marad itt közülük hírmondó sem”*.

Budapest, 2022. január 15.